

SUSRETI PEDAGOGA

NACIONALNI NAUČNI SKUP

FILOZOFSKI FAKULTET UNIVERZITETA U BEOGRADU

25. i 26. januara 2019.

Obrazovna politika i praksa: u skladu ili u raskoraku?

ZBORNİK RADOVA

1838

Odeljenje za pedagogiju i andragogiju
Filozofski fakultet - Univerziteta u Beogradu

1949

Pedagoško društvo Srbije

Izdavači

Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
Institut za pedagogiju i andragogiju
Čika Ljubina 18-20, Beograd

Pedagoško društvo Srbije
Terazije 26, Beograd

Za izdavača

Prof. dr Živka Krnjaja
Upravnik Instituta za pedagogiju i andragogiju,
Nataša Stojanović
Predsednik Pedagoškog društva Srbije

Urednici

Prof. dr Dragana Pavlović Breneselović
Prof. dr Vera Spasenović
Prof. dr Šefika Alibabić

Recenzenti saopštenja

Prof. dr Šefika Alibabić
Prof. dr Radovan Antonijević
Prof. dr Biljana Bodroški Spariosu
dr Saša Dubljanin, docent
Prof. dr Emina Hebib
Prof. dr Živka Krnjaja
Prof. dr Nataša Matović
dr Vladeta Milin, docent
dr Jovan Miljković, docent

dr Lidija Miškeljin, docent
Prof. dr Dragana Pavlović Breneselović
Prof. dr Lidija Radulović
Prof. dr Vera Spasenović
dr Milan Stančić, docent
dr Zorica Šaljić, docent
dr Aleksandar Tadić, docent
Prof. dr Jelena Vranješević

Tehnički urednici

Prof. dr Dragana Pavlović Breneselović
Prof. dr Vera Spasenović

Prelom

Aleksa Eremija

Dizajn korica

Aleksa Eremija i Mirjana Senić Ružić

Odeljenje za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu i Pedagoško društvo Srbije organizovali su u okviru Susreta pedagoga nacionalni naučni skup sa temom „Obrazovna politika i praksa: u skladu ili u raskoraku?“. Cilj naučnog skupa je da se razmotre najnovija naučna saznanja o pitanjima, problemima i dilemama u oblasti obrazovne politike i prakse, da se razmene iskustva o delotvornosti sprovođenja mera obrazovne politike u postojećoj obrazovnoj praksi, kao i da se sagledaju i kritički analiziraju mogućnosti i izazovi usklađivanja globalnih tendencija u razvoju obrazovanja sa specifičnostima lokalnog konteksta.

Programski odbor skupa

dr Dragana Pavlović Breneselović, redovni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Nataša Vujisić Živković, redovni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Radovan Antonijević, redovni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Živka Krnjaja, redovni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Snežana Medić, redovni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Šefika Alibabić, redovni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Miomir Despotović, redovni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Emina Hebib, vanredni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Vera Spasenović, vanredni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Nataša Matović, vanredni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Jelena Vranješević, vanredni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Lidija Radulović, vanredni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Biljana Bodroški Spariosu, vanredni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Aleksandra Pejatović, vanredni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Saša Dubljanin, docent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Aleksandra Ilić Rajković, docent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Zorica Šaljić, docent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Lidija Miškeljin, docent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Milan Stančić, docent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Aleksandar Tadić, docent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Vladeta Milin, docent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Ivana Jeremić, docent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
Nataša Stojanović, predsednica Pedagoškog društva Srbije
Biljana Radosavljević, potpredsednica Pedagoškog društva Srbije
dr Miroslav Pavlović, Pedagoško društvo Srbije
Maja Vračar, Pedagoško društvo Srbije

Organizacioni odbor skupa

Nataša Nikolić, asistent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
Mirjana Senić Ružić, asistent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
Nevena Mitranić, asistent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
Dragana Purešević, doktorand angažovan u nastavi, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
Jelena Jovanović, Pedagoško društvo Srbije
Aleksa Eremija, tehnički urednik, urednik sajta Pedagoškog društva Srbije
Slovenka Simić, Pedagoško društvo Srbije
Dragana Spasojević, Pedagoško društvo Srbije
Irena Mučibabić, Pedagoško društvo Srbije
Slavica Ilić, Pedagoško društvo Srbije
Klub studenata pedagogije, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu: studenti pedagogije Ana Marija Jevremović, Anica Milanović, Milana Petković, Jelena Reljić, Milica Tonic, Tanja Topalović

Napomena. Naučni skup je realizovan u okviru projekta Instituta za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta u Beogradu „Modeli procenjivanja i strategije unapređivanja kvaliteta obrazovanja u Srbiji“ (br. 179060, 2011-2017) koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije i Razvojnog plana Pedagoškog društva Srbije.

Sadržaj

Uvodna saopštenja

Katarina Popović: <i>Obrazovna politika – u makazama paradigmi</i>	2
Lidija Radulović: <i>Prosvetna politika u Srbiji: gde je praktičar?</i>	14
Miroslav Pavlović: <i>Obrazovna politika – mesto i uloga praktičara</i>	24

Obrazovna politika između globalnih trendova i lokalnog konteksta

Miomir Despotović: <i>Dualno obrazovanje – izazovi i mogućnosti za zemlje u tranziciji – slučaj Makedonije</i>	31
Vera Spasenović: <i>Oslanjanje na iskustva drugih zemalja u obrazovnoj politici i praksi</i>	44
Radovan Antonijević i Nataša Nikolić: <i>Pravednost u obrazovanju: mogućnosti i izazovi</i>	49
Maja Maksimović: <i>Obrazovanje usmereno na ishode – neutralna paradigma ili mehanizam moći u obrazovanju odraslih</i>	53
Gordana Mijailović i Ivana Prlić: <i>Putanje inicijalnog obrazovanja vaspitača u okvirima obrazovne politike</i>	59
Anđela Šoškić, Ljiljana Randić i Vanja Ković: <i>Rano čitanje između globalnih trendova, lokalnih propisa i prakse</i>	66
Nataša Duhanaj: <i>Podrška roditeljima: iskustva zemalja Evropske unije</i>	73
Anđela Vilotijević, Danica Klipa i Jelena Janjić: <i>Raskorak između obrazovne politike i prakse na primeru izbeglica sa bliskog istoka</i>	78

Povezanost naučnoistraživačkog rada i obrazovne politike

Biljana Bodroški Spariosu: <i>Istraživanja globalne politike obrazovanja: teorijski postulat racionalnog izbora</i>	85
Radovan Grandić i Maja Bosanac: <i>Pedagoške implikacije povezivanja visokoškolskog obrazovanja sa širim društvenim kontekstom</i>	90
Jovan Miljković i Vukašin Grozdić: <i>Pristupi u istraživanju politika obrazovanja odraslih</i>	96
Gordana Mišćević Kadijević i Danijela Vasilijević: <i>Utvrđivanje proekoloških pogleda budućih vaspitača i učitelja</i>	103
Dragana Purešević, Nevena Mitranić i Bojana Vuković: <i>Zašto, kako i šta ako - mogućnosti primene impakt evaluacije u obrazovnoj politici</i>	107
Tijana Bogovac i Slavica Ilić: <i>Potencijal Erasmus+ projekata mobilnosti – primer projekta „Igramo se, učimo i rastemo zajedno”</i>	116
Slavica Ilić, Dušica Čolaković, Jelena Paić i Anita Erić: <i>Nove mogućnosti za učenje predškolskih pedagoga – iskustva iz projekta mobilnosti</i>	121

Uloga praktičara u kreiranju i sprovođenju obrazovne politike

Živka Krnjaja: <i>Učešće pedagoga u promenama koje donosi obrazovna politika</i>	127
Lidija Miškeljin: <i>Profesionalizam pedagoga – odraz postojećeg ili kreiranje mogućeg u dečjem vrtiću</i>	132
Maja Vračar, Slađana Anđelković i Igor Đurić: <i>Kvalitet blok nastave kao primer dobre prakse u dualnom obrazovanju u funkciji održivog razvoja</i>	138

PROFESIONALIZAM PEDAGOGA – ODRAZ POSTOJEĆEG ILI KREIRANJE MOGUĆEG U DEČJEM VRTIĆU

Lidija D. Miškeljin¹
Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu

Apstrakt

U radu su izneta dva diskursa profesionalizma pedagoga u dečjem vrtiću. Strukturno – funkcionalistički diskurs stavlja fokus u razumevanju profesionalizma pedagoga na individualne kompetencije pedagoga i promoviše praksu koja treba da bude korisna društvu i da izlazi u susret njegovim potrebama. Diskurs demokratskog profesionalizma i kompetentnosti polazi od razumevanja profesionalizma pedagoga kao kolaborativnog procesa u zajednici prakse, dok je praksa vaspitanja transformativna praksa uzajamne zavisnosti i uvažavanja, ko-konstrukcije i građenja zajedničkog značenja među ljudima. Polazeći od pitanja kako razumemo i konceptualizujemo profesionalizam pedagoga u dečjem vrtiću i, u zavisnosti od toga, kako gradimo profesionalno delovanje u radu su date moguće implikacije, kako na delovanje pedagoga tako i na samo praksu dečjeg vrtića iz perspektive dva diskursa.

Ključne reči: pedagog, profesionalizam, praksa dečjeg vrtića

Značenja i razumevanja koncepta profesionalizam

Značenja i razumevanja koncepta profesionalizam, kao kompleksnog i multidimenzionalnog društvenog konstrukta, se, u zavisnosti od epistemološkog gledišta, jezika, kulture i politike na kojoj se utemeljuje, veoma razlikuju. U zavisnosti od odabranih polazišta možemo ga tumačiti kao fenomen, diskurs, filozofiju, kompleksni, slojevit koncept, „promjenjiv, povijesni i nacionalni fenomen u stanju stalne rekonstrukcije“ (Krstović, 2012:251). Dali i Urban ističu da koncept profesionalizam u sebe ugrađuje mnoštvo srodnih koncepata, i da „njegovom razumevanju treba pristupiti kao diskursu, a manje kao fenomenu, kao nečemu što je u stalnom procesu preispitivanja i rekonstrukcije značenja“ (Dalli, Urban 2008:132).

U zavisnosti od odabranog polazišta profesionalizam može da se razmatra u odnosu na profesionalno učenje koje je, po svojoj prirodi, generičko i naučeno i čiji je

¹ E-mail: lidija.miskeljin@f.bg.ac.rs

krajnji cilj produkcija i upravljanje korpusom profesionalnih znanja, koji onda osigurava kvalitetno delovanje individualnih profesionalaca (Miškeljin, 2015:41), u kontekstu ovog rada pedagoga u dečjem vrtiću. Na ovaj način teorija je „stvarno“ znanje, a praksa je primena tog znanja u rešavanju problema. Pedagog je pozicioniran kao individualni profesionalac, dok je profesionalizam pedagoga pitanje individualnog postignuća u odnosu na postignute zahteve i obuhvata nekoliko dimenzija: organizaciju specifičnih stručnih znanja, stalni profesionalni razvoj, individualnu delotvornost, efektivnost, deljenje znanja i kodifikaciju praktičnih znanja (Martinet, Raymond, Gauthier, 2001, prema Krstović, 2012:253). Na društvenom planu profesionalizam se odnosi na sve strategije koje pedagozi, kao individualni profesionalci koriste kako bi pridobili društveno priznanje za obavljanje svojih aktivnosti (Bourdoncle, 1994, prema Krstović, 2012:253), što je podržano propisima i regulativom obrazovne politike kojima se definiše šta znači biti profesionalan (Osgood, 2006). Ta, veoma prisutna tendencija menadžerskog modela profesionalizma, vodi napuštanju profesionalizma ka tehnicizmu, koja pedagoge posmatra kao tehničare obrazovane za davanje tačnih odgovora (Moss, 2006).

Novi diskurs koji je sve više prisutan u diskusijama o profesionalizmu pedagoga u dečjem vrtiću je demokratski profesionalizam i kompetentost - kritičko promišljanje pedagoške prakse, njeno preispitivanje i menjanje (Krnjaja, 2010; 2016; Miškeljin, 2014, 2015; Oberhuemer, 2010; Pavlović Breneslović, 2013; 2014; Peeters, Sharmahd, 2014; Peeters, et al. 2015; Sharmahd, Peeters, Bushati, 2018; Radulović, 2008, 2011; Urban, 2005, 2011; i drugi). Profesionalizam pedagoga se posmatra kroz prizmu međuzavisnosti dimenzija konteksta profesionalne prakse i participaciju praktičara koje se u njemu ostvaruju, kao praksa slobodnog i kompleksnog promišljanja, participacije i samoaktiviteta (Urban, Dalli, 2012). To za sobom povlači i novo razumevanje koncepta profesionalizam koji se posmatra kao aktivna integracija i sinergija zahteva prakse i teorije, građenje zajednice i participativnih saveza između svih učesnika uključenih u vaspitno-obrazovne procese odnosno kao kolaborativni profesionalizam (Oberhuemer, Schreyer, Neuman, 2010; Miškeljin, 2016). Sve više se govori o kompetentnom sistemu, koji je od ključnog značaja kao okvir unutar kojeg svaka ustanova i svaki pojedinac mogu da se razvijaju, napreduju i postižu uspeh. Kompetentan sistem uključuje saradnju između pojedinaca, timova i institucija, kao i kompetentno upravljanje na nivou politike, pružanje podrške pojedincima da razviju svoje kapacitete za odgovoran odnos prema praksi u promenljivim i različitim društvenim kontekstima i stvaranje jasno definisanih uslova i načina uključivanja svih učesnika na različitim nivoima sistema (Urban, et al. 2012).

Profesionalizam pedagoga – odraz postojećeg

Naše interakcije sa drugima su pod dubokim uticajem naših svakodnevnih teorija o tome kako razumemo sopstvenu ulogu (socijalni model ponašanja, strukturirani način učestvovanja pojedinca, koji ima određeni položaj u jednoj profesionalnoj grupi, sistem zahteva koji oblikuje ponašanje pojedinca u određenoj društvenoj sredini, propisuju ponašanje prema uzrastu pojedinaca, čin delovanja koji treba izvršiti i sadržaji tog čina) i proces razvijanja profesionalne prakse.

Polazeći od pitanja kako razumemo i konceptualizujemo profesionalizam pedagoga u dečjem vrtiću i, u zavisnosti od toga, kako gradimo profesionalno delovanje pokušaćemo da damo moguće implikacije, kako na delovanje pedagoga tako i na samo praksu dečjeg vrtića iz prizme dva diskursa koja smo razmatrali.

Strukturno – funkcionalistički diskurs i model menadžerskog tehnicizma stavlja fokus u razumevanju profesionalizma pedagoga na individualne kompetencije pedagoga kao postojani kapacitet koji pojedinac poseduje nezavisno od konteksta u kome deluje (Pavlović Breneselović, 2014) i promoviše praksu koja treba da bude korisna društvu i da izlazi u susret njegovim potrebama (MacNaughton, 2003). Odlika ovako shvaćene prakse je da vaspitanje i obrazovanje u ranom detinjstvu treba da bude korisno društvu i da izlazi u susret njegovim potrebama, da bude u skladu sa postojećim društvenim praksama. Dominantni indikatori profesionalizma postaju jasno merljivi ishodi koje profesionalci primenjuju u okrilju regulisanih procesa i propisanih metoda kroz proces transmisije linearnom progresijom. Pristup profesionalizmu pedagoga je „depersonalizovan i tehnokratski sveden na odnos prema instituciji“ (Pavlović Breneselović, 2013:7), dok je uloga pedagoga u dečjem vrtiću uloga veštog „zanatlije“ koji sprovode dizajne drugih, rešava uočene probleme, motiviše i preduzima određene intervencije u datoj situaciji pomoću korpusa profesionalnih znanja, veština i stavova koji se primenjuju u praksi.

Perspektive o profesiji pedagog, iznete u istraživanju Pavlović Breneselović, pokazale su da, ukoliko u razumevanju profesionalizma pedagoga polazimo iz tehnokratskog pristupa, profesionalno delovanje pedagoga se prikazuje kao čin da nešto radi, odražava se kroz radno mesto, „i propisane i nametnute poslove, usmerene na normalizovanje i savetovanje, a ne na područja delanja koje savremeni društveni i teorijski trendovi projektuju kao ključna“ (Pavlović Breneselović, 2013:4).

Profesionalizam pedagoga – kreiranje mogućeg

Razvijanje prakse dečjeg vrtića je uvek ugrađeno u proces donošenja odluka i trebalo bi da se razume kao niz pregovora i kompromisa između različitih interesa, a ne kao stvaranje sveobuhvatnog, savršeno oblikovanog i koherentnog skupa recepata, tehnicizam prenošenja znanja. Pedagozi kao „teoretičari u akciji“ (Fullan, 2005) teorijske koncepte prevode u konkretnu akciju (praksu), istražuju različite načine građenja i razvijanja prakse, uključuju se u kritički osvrt na mogućnosti sopstvene prakse i oblikuju praksu koja ima smisla za decu i zajednice u kojima rade, sa stalnom kritičkom refleksijom kao načinom da se otkriju i transformišu značenja. Kompetentnost pedagoga, pedagoško vođenje, kolaboracija (Peeters et al., 2015) i pedagogija refleksije, postaje pedagogija kritičkog angažmana u kojoj pedagozi aktivno učestvuju i doživljavaju svoju praksu kao etičku (Pavlović Breneselović, 2014).

Poslednjih decenija razvili su se različiti modeli profesionalizma pedagoga u dečjem vrtiću koji su mnogo više usmereni na kolaboraciju nego na hijerarhiju odnosa. Međusobna saradnja, kolaborativno ponašanje, grupno učenje, sve to čini kontekst koji se polako izdvaja u obrazovnoj praksi, služeći ne samo kao inovacija ili dodatak već postojećoj praksi, već kao promena tradicionalnog uređenja profesionalizma pedagoga i njegove uloge u dečjem vrtiću – kreiranje mogućeg.

Diskurs demokratskog profesionalizma i kompetentnosti polazi od razumevanja profesionalizma pedagoga kao kolaborativnog procesa u zajednici prakse, dok je praksa vaspitanja „transformativna praksa uzajamne zavisnosti i uvažavanja, ko-konstrukcije i građenja zajedničkog značenja među ljudima“ (Urban et al, 2012 prema Pavlović Breneselović, 2014:61). Odlika transformativne prakse je obrazovanje čiji ciljevi proizilaze iz želje da transformiše postojeće socijalne prakse, pravila, tradicije i shvatanja datog društva u cilju postizanja veće socijalne pravde i jednakosti, favorizuje duboke društvene promene u interesu svih, a naročito grupe koja ima iskustvo diskriminacije, promovise se multikulturalizam i uvažava perspektiva prava deteta (MacNaughton, 2003). O profesionalnom delovanju pedagoga se, pre svega, promišlja kao inicijatoru promena, istraživaču i refleksivnom praktičaru, koji mora biti u stanju „galvanizirati veliku količinu znanja i situacija“ (Roldao, 2007, prema Vujičić, Tatalović Vorkapić, Boneta, 2012:349).

Diskurs demokratskog profesionalizma i kompetentnosti pedagoga u dečjem vrtiću sagledava kao agensa socijalnih promena i transformacije prakse koji zastupa prava i interese dece, roditelja, vaspitača i drugih aktera, čija je uloga pružanje podrške pojedincima da razviju svoje kapacitete za odgovoran odnos prema praksi u promenljivim i različitim društvenim kontekstima i stvaranje jasno definisanih uslova i načina uključivanja svih učesnika na različitim nivoima sistema. Akcenat se stavlja na autentično razumevanje koje polazi od istraživanja i kreiranje prostora mogućeg, a ne

pokorava se načelu “tako je jer tako kažu”. Osmišljava se kao proces u okviru sopstvenog konteksta u kome se praksa dešava, preispitujući sopstvene uloge, akcije i verovanja kako bi se razvile strategije delovanja i delanja i unosile promene i poboljšanja (Tidwell, 2009, prema Miškeljin, 2014).

Zajedničko konstruisanje nove prakse - prostor mogućeg

Razvoj organizacionih struktura i različitih načina povezivanja i uključivanja koje proširuju mogućnosti učešća i omogućuju razvijanje zajedničke vizije, zajedničko preispitivanje prakse, planiranje i koordinisanje odluka i akcija (Krnjaja, 2016) u dečjem vrtiću zahteva od pedagoga donošenje odluka, izgradnju profesionalnosti podsticanjem istraživačkog habitusa i saradnje. To od pedagoga traži interaktivni i dijaloški proces razumevanja, konstruisanja i rekonstruisanja postavki o sopstvenoj ulozi, identitetu i shvatanju deteta u dečjem vrtiću. To podrazumeva: situaciono građenje značenja; kritičko i reflektivno promišljanje, problematizovanje i rekonstrukciju; grupni dijalog koji uvažava drugačija mišljenja i viđenja; pedagošku dokumentaciju koja služi kao osnov kritičkog preispitivanja i uključivanje drugih u proces preispitivanja i promišljanja (Filipini, 1998).

Profesionalizma pedagoga kao kreiranje mogućeg u praksi dečjeg vrtića podrazumeva građenje profesije kao etičke prakse, prakse koja je vođena vrednostima, zahteva preuzimanje odgovornosti i bazirana je na deljenju moći kroz preuzimanje i deljenje profesionalne odgovornosti za podržavanje dobrobiti deteta, podsticanje etičkog pristupa u vaspitanju i ostvarivanje zajednički postavljenih ciljeva, profesionalne odgovornosti za aktuelnu praksu i za praćenje savremenih tendencija u vaspitanju, i kroz ličnu odgovornost za razvoj svesti o sebi, lične i profesionalne vizije, kontinuirano samopreispitivanje i usklađivanje sa drugima.

Literatura

- Dalli, C. and Urban, M. (2008) 'Editorial', European Early Childhood Education Research Journal, Special Edition on Professionalism, Vol.16, No. 2, pp. 131–3.
- Filipini, T. (1998) The Role of the Pedagogista, Edwards, C., Gandini, L., Forman, G (Ed.) *The hundred languages of children The Reggio Emilia Approach — Advanced Reflections*, (pp. 127-137). Ablex Publishing.
- Fullan, M. (2005). *Leadership & sustainability: System thinkers in action*. Thousand Oaks, California: Corwin Press.
- Krnjaja, Ž. (2010). Proces profesionalnog razvoja iz ekološke paradigme. *Andragoške studije*, br. 2, str. 149 –167.
- Krnjaja, Ž. (2016). *Gde stanuje kvalitet. Knjiga 3. Razvijanje prakse dečjeg vrtića*. Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju.
- Krstović, J. (2012) Diskursi profesionalnog identiteta odgajatelja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju – izazovi perspektive, u: Hrvatić, Neven ; Klapan, Anita (ur.) *Pedagogija i kultura*. (str. 251-260). Zagreb: Školska knjiga.

- Mac Naughton, G. (2003). *Shaping Early Childhood, Learners, Curriculum and Context*. Berkshire: McGraw-Hill Education.
- Miškeljin, L. (2014) Uloga pedagoga u građenju značanje i razvijanju prakse dečjeg vrtića, u Zbornik radova *Identitet profesije pedagog u savremenom obrazovanju*, Nacionalni naučni skup – Identitet profesije pedagog u savremenom obrazovanju, Beograd: Filozofski fakultet, IPA Univerziteta u Beogradu
- Miškeljin L. (2015) From the autonomy of the profession to collaborative professionalism. *The Fourth International Interdisciplinary Scientific Conference Methodical Days 2015, Competences of preschool teachers for the Knowledge Society*, Proceeding Book, (pp. 39 – 47). Kikinda: Preschool Teachers' Training College in Kikinda.
- Miškeljin L. (2016) Mentorstvo kao kolaboracija praktičara - perspektiva mentora. *Nastava i vaspitanje*. god. 65, br. 2, str. 395-410.
- Moss, P. (2008), The Democratic and Reflective professional: Rethinking and Reforming the Early Years Workforce. in Miller, L. and Cable, C. Eds. *Professionalism in the Early Years*, London: Hodder Education.
- Oberhuemer, P., Schreyer, I., Neuman, M. J. (2010). *Professionals in early childhood education and care systems. European profiles and perspectives*. Barbara Budlich Publishers. Opladen/farmington Hills, MI.
- Osgood, J. (2006), Deconstructing Professionalism in Early Childhood Education: resisting the regulatory gaze. *Contemporary Issues in Early Childhood*, Vol. 7, No. 1, pp. 5-14.
- Pavlović Breneselović, D. (2013) Čemu služi pedagog: Priča u tri slike, http://www.academia.edu/3311370/Cemu_sluzi_pedagog, preuzeto 11.7.2013.
- Pavlović Breneselović, D. (2014). Kompetencije ili kompetentnost: različiti diskursi profesionalizma vaspitaca. *Vaspitanje i obrazovanje*, god. 34, br. 2, str. 57-68.
- Peeters, J. & Sharmahd, N. (2014) Professional development for ECEC practitioners with responsibilities for children at risk: which competences and in-service training are needed?, *European Early Childhood Education Research Journal*, Vol 22, No. 3, pp. 412-424
- Peeters, J., Cameron, C., Lazzari, A., Peleman, B., Budginaite, I., Hauari, H., & Siarova, H. (2015). *Impact of continuous professional development and working conditions of early childhood education and care practitioners on quality, staff-child interactions and children's outcomes: A systematic synthesis of research evidence*. Gent: VBJK.
- Sharmahd N, Peeters J, Bushati M. (2018) Towards continuous professional development: Experiencing group reflection to analyse practice. *European Journal of Education*. No 53, pp. 58–65.
- Urban, M. et al. (2012). Towards Competent Systems in Early Childhood Education and Care. Implications for Policy and Practice. *European Journal of Education*. Vol. 47, No. 4, pp. 508-526.
- Urban M., Dalli, C. (2012), A Profession Speaking and Thinking for Itself. *International perspectives on early childhood education*. Vol. 6, No. 2, pp. 157-175.
- Vujičić, L; Tatalović Vorkapić, S; Boneta, Ž. (2012) Istraživanje odgojno-obrazovne prakse : dominantna strategija profesionalnog razvoja odgajatelja, u: Pehlić, I., Vejo, E., Hasanagić, A. (ur.). *Suvremeni tokovi u ranom odgoju: znanstvena monografija Contemporary trends in early education : scientific monography /* (str. 345-363). Zenica: Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

37.018.1/2(082)(0.034.2)

371(082)(0.034.2)

НАЦИОНАЛНИ научни скуп Сусрети педагога (2019 ; Београд)

Obrazovna politika i praksa: u skladu ili u raskoraku? [Elektronski
izvor] : zbornik radova / Nacionalni naučni skup Susreti pedagoga,

Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu 25. i 26. januara 2019. ;

[urednici Dragana Pavlović Breneselović, Vera Spasenović, Šefika Alibabić].

- Beograd : Filozofski fakultet Univerziteta, Institut za pedagogiju i

andragogiju : Pedagoško društvo Srbije, 2019 (Beograd : Pedagoško društvo
Srbije). - 1 elektronski optički disk (CD-ROM) : tekst ; 12 cm

Sistemske zahteve: Nisu navedeni. - Nasl. sa naslovnog ekrana. -

Bibliografija uz svaki rad.

ISBN 978-86-80712-19-2 (IZPIA)

a) Васпитање - Зборници

b) образовање – Зборници

COBISS.SR-ID 272785420